

Türkiye’de Orman Kaçakçılık Suçları ve Kaçakçı Profiline Değerlendirilmesi: Akyazı ve Hendek Örneği

Beşir Yüksel^{1*} Süleyman Akbulut¹ Ahmet İpek² İsmail Baysal¹

¹ Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi 81620 Düzce

² Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü 61100 Trabzon

*Tel: 0380 542 11 37 Fax: 542 11 36, e-mail: yukselb@mailcity.com

Kısa Özet

Ülkemizde halk-orman ilişkilerinin düzensiz oluşu önemli bir ormancılık sorunudur. Bu sorunun istismarının belirgin göstergelerinden biri de ormanları tehdit eden ve tahrip olmasına neden olan kaçakçılık suçlarıdır.

Türkiye ölçeğinde Akyazı ve Hendek, benzerlerine göre, daha fazla orman ve özellikle kaçakçılık suçlarının yoğun olduğu işletme müdürlüklerindedir. Bu yörelerde altı farklı köyde 107 kişi üzerinde anket yapılarak kaçakçı profili değerlendirilmiştir.

Araştırma konusu işletme müdürlüklerinin verilerine göre orman kaçakçılık suçlarının son yıllarda azalma gösterdiği tespit edilmiştir. Yapılan incelemelerde, orman kaçakçılık suçlarını gerçekleştiren kişilerin Akyazı’da % 72,73’ü ve Hendek yöresinde ise % 64’ünün hiçbir zaman yakalanmadığı saptanmıştır. Bu eylemin en önemli nedenlerinin başında ekonomik sıkıntılar ve kolay para kazanma isteğinin olduğu belirlenmiştir. Aynı verilere göre, ankete Akyazı’dan katılanların % 65,52’si, Hendek’ten katılanların ise % 85,71’i kaçakçılık faaliyetlerini bırakmayacaklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, kaçakçılık suçunun işlenmesinin temelinde eğitim ve ekonomik sorunlar bulunmaktadır. Bunu sadece ormancılığa bağlı ekonomik katkılar ile çözmek mümkün görülmemektedir. Ancak, kolay para olarak görülen kaçakçılık eğiliminin ilçe ve il boyutu da incelenmeli ve ormanların korunmasına yönelik denetim ile birlikte otokontrol (ihbar) faaliyetleri geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kaçakçılık, kaçakçı profili, ekonomik, eğitim sorunları

Evaluation of Forest Smuggling Crimes and Smuggler Profiles in Turkey: A Case Study of Akyazı and Hendek

Abstract

Untidy public-forest affairs is a very important issue in Turkish forestry. One of the most important indicators of this issue is illegal cutting and smuggling that threaten forests and lead destruction of forests.

Akyazı and Hendek are two forestry administration units having more forest, especially smuggling crimes are compared to similar forestry administration units on country scale. In these regions, smuggling profile was evaluated in six different villages by means of public questionnaire including 107 people.

According to the records of forestry administrating units, it was revealed that forest smuggling crimes have decreased in recent years. It was determined that the most important reasons behind those crimes are financial problems and demand for gaining "easy money". The study determined that 72,73% of people who involved in forest smuggling crimes in Akyazı and 64% of those in Hendek have never been arrested. Furthermore, 85,71% of participants for questionnaire from Hendek and 65,52% of those from Akyazı said that they will keep smuggling.

Keywords: Smuggling crimes, smuggling profile, financial, educational probems

1. Giriş

Türkiye'nin 21,2 milyon hektar olarak bilinen orman varlığı ve onun barındırdığı tüm canlılar çeşitli tehditler altında bulunmaktadır. Bu tehditlerin en önemli kaynağını insanlar oluşturmaktadır. Çok yönlü orman tahriplerinin bir bölümünü içeren kaçakçılık, Çanakçıoğlu (1993)'na göre ağaç kesme ve kaçakçılık suçları olarak değerlendirilmektedir. Orman kanununa göre bu suçlar, teşkil eden hareketin yönlendiği nesnenin niteliği, ormancılık tekniği ve biyolojik yapısı dikkate alınarak farklı suçlar olarak değerlendirilmektedir (Ayanoğlu ve Güneş, 2003). Bu çalışmada kaçakçı profilinin belirlenmesinde ilk yayın dikkate alınmış, ağaç kesme ile kaçak orman emvalini taşımak, biçmek, işlemek, kabul etmek, kullanmak, atmak, satmak, satın almak veya bulundurmamak gibi kaçakçılık suçları birlikte değerlendirilmiştir.

Çeşitli sebeplerden meydana gelen kaçakçılık ve diğer orman suçlarının, Türkiye'nin daha çok hangi bölgelerinde işlendiklerini belirlemek ve bu bölgelerin doğal, ekonomik ve sosyal durumları ile bu orman suçları arasındaki ilişkileri araştırmak gerekir. Ormanlarında gerçekleşen orman suçlarının coğrafi yayılışının ve yoğunluğunun ortaya konulması, orman koruma politikası yönünden problemlerin çözümünde uygun ve faydalı olacaktır.

Ağaç kesme ve kaçakçılık suçları daha çok değerlendirme ve taşıma imkanlarının mevcut bulunduğu büyük pazar merkezlerine yakın olan Adapazarı, İstanbul, Ankara, Eskişehir, Bolu, Bursa, Kastamonu ve Amasya Bölge Müdürlüklerine bağlı işletmeler ile nüfus başına düşen orman varlığının az olduğu Trabzon ve Erzurum Bölge Müdürlüklerine bağlı işletmelerde büyük bir yer tutmaktadır (Anonim, 2003).

Orman içi ve civarındaki köylerin sayısının fazla olması ve köylülerin hem gelir hem de ihtiyaçlarını giderme açısından ormana bağımlı olması orman suçu işleme potansiyelini arttıran bir nedendir. Bu köylerdeki insanların eğitim eksikliği ve nüfus fazlalığı ormanların tahribinde bir neden olmakla birlikte, halkın temelde ağaç, orman ve çevre sevgisine sahip olduğu söylenebilir. Ancak, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik zorlamalardan dolayı, ormana sadece tarım ve hayvancılık yapılacak potansiyel alan olarak ya da yakacak odun sağlayan bir kaynak olarak baktığı anlaşılmaktadır (Çanakçıoğlu, 1993).

Türkiye’de halen 200 000 ha civarındaki özel mülkiyete tabi alanlarda kavak ve hızlı gelişen tür ağaçlandırma alanlarından yıllık odun üretimi ve arzının 3,3 milyon m³ civarında olduğu düşünüldüğünde ve mevcut orman alanından devlet orman teşkilatınca yapılan 8,2 milyon m³ endüstriyel odun ve 13-14 milyon m³ toplam üretim ile karşılaştırıldığında, özel sektörün mevcut katkısı yanında odun üretim ve arz potansiyelinin de önemi anlaşılmaktadır. Orman Genel Müdürlüğü’nün tahminlerine göre ormanlardan yıllık kayıt dışı (kaçak) odun üretim miktarının 4-5 milyon m³ olduğu belirtilmektedir (Anonim, 2006). Diğer bir çalışmaya göre, geçmiş yıllarda ülkemizde tüketilen yakacak odunun %51’nin gizli yollarla üretildiği ve sadece 8 703 931 m³ yakacak odunun yasal olmayan yollardan elde edildiği açıklanmaktadır (Anonim, 1986). Bu durumu, orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ve faydalanılması üzerinde ciddi olumsuz etkilere sahiptir. Ayrıca, orman köylüsünün %58’inin yakacak odun ihtiyacının tamamen ormana bağımlı olması, %13’ünün düşük gelirini ormancılıktan kazanması ve %84’ ünün de düşük gelir düzeyine sahip olması, orman köylüsünü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ormanlara yasadışı müdahaleye zorlamaktadır.

Bu yüzden, ülke ormanlarının sürdürülebilir yönetimi "Ekolojik Kriz" noktasına varmadan halka rağmen ormancılık yerine halk ile birlikte ormancılık ilkesi üzerine oturtulmalıdır (İpek, 2001). Ülkemiz ormancılık faaliyetlerini çağdaş anlamda gerçekleştirmek için, ormanların içinde ve bitişiğinde 20974 adet orman köyünde yaşayan 7,8 milyon orman köylüsünün (Anonim, 2006) sosyo-ekonomik özelliklerini dikkate almak gerekmektedir. Çünkü ülkemiz orman kaynaklarının tahribi, bir taraftan önemli ölçüde bu doğal kaynaktan topluma maddesel ve maddesel olmayan orman ürün ve hizmetlerinin sürekli olarak karşılanmasını engellemekte, öte yandan da yapılan ormancılık faaliyetlerinin verimli, iktisadi ve mümkünse karlı olmasını önlemektedir (Türker ve Ayaz, 1998).

Uygulanan ormancılık politikası veya Orman Genel Müdürlüğü’nün orman koruma organizasyonu ile, bugüne kadar ormanların korunmasında etkin bir sürecin de oluşturulmadığı görülmektedir. Ancak, dokuzuncu kalkınma planı ormancılık özel

ihhtis komisyonu raporuna göre, yerel toplulukların ormanların yönetimine katılımının bir zorunluluk olarak kabul edilmesi; sosyal ormancılığın ortaya çıkmasının bir ölçütü olarak ifade edilmektedir (Anonim, 2006). Bu nedenle kaçakçı profiline, sosyo-kültürel yaşam standartları ve bunun kişiler üzerindeki yansımalarının çok yönlü olarak araştırılması ve sonuçlara göre çözüm önerilerinin üretilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, özellikle orman kaçakçılık suçlarının yoğun olarak görüldüğü Akyazı ve Hendek'te bir anket çalışması yapılarak kaçakçı profili, kaçakçılığın nedenleri ve çözüm önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Türkiye'deki orman kaçakçılık suçları ve kaçakçı profiline değerlendirilmesi için bu suçların daha fazla gerçekleştiği Adapazarı'nın Akyazı ve Hendek Orman İşletme Müdürlükleri örnek işletmeler olarak seçilmiştir. Orman kaçakçılık suçlarının sayısal değerlendirilmesinde 1995-2003 yılları arasındaki mevcut veriler kullanılmıştır.

Orman kaçakçısının profiline belirlemek amacıyla 2002-2003 yıllarında her iki işletme müdürlüğünde, özellikle orman içi ve bitişiği altı farklı köyde (Akyazı: Kanlıçay, Mecidiye ve Mesudiye köyü; Hendek; Aksu, Çakallık ve Göksu köyü) 18-57 yaşları arasında rasgele 107 kişi (bay) seçilmiştir. Bu kişilere 34 farklı veya çapraz sorularla anket yapılmış ve alınan cevaplara göre kaçakçı profili değerlendirilmiştir. Anket sorgulaması bu köylerde yaşayan Orman Fakültesi öğrencileri ile birlikte köy kahvehaneleri, marangoz atölyeleri ve her evde bir fert üzerinde yapılmıştır.

Elde edilen verilere göre, orman kaçakçılık konusu olan suçların yıllara göre dağılımı ve bu suçların oluşumuna neden olabilecek faktörel ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Belirlenen ormancılık politikaları ve uygulamaların orman koruma yönü ile ilgili boyutu değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Türkiye ölçeğinde Akyazı ve Hendek yöresinde orman kaçakçılık suçları

Akyazı ve Hendek ormanlarında meydana gelen orman kaçakçılık suçlarının yıllara göre azalan yönde kuvvetli bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. İşlenen ormancılık suçlarının Akyazı yöresinde % 69'u ve Hendek yöresinde ise % 63'ü gibi önemli bir oranını bu suçlar oluşturmaktadır.

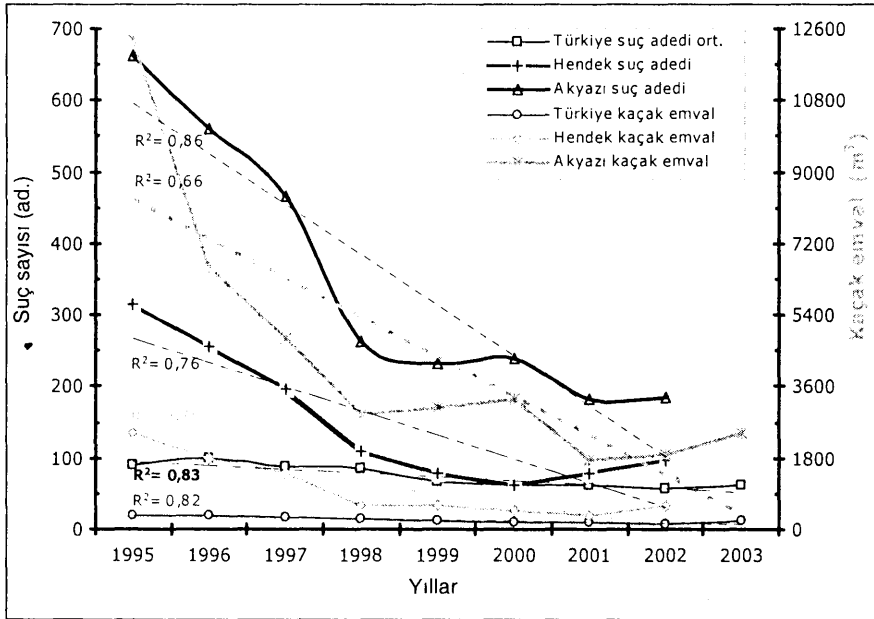
Türkiye'de bir orman işletme müdürlüğüne (1995-2003) ortalama 84,67 adet orman kaçakçılık suçuyla 269,70 m³ kaçak yakalanan endüstriyel orman emvali düşmektedir. Bu verilere göre, Akyazı yöresinde meydana gelen son yıllara ait suçların Türkiye ortalamasının 4,1 katı, Hendek'te meydana gelen suçların ise 1,8 katı olduğu

belirlenmiştir. Diğer taraftan orman kaçakçılık suçları nedeniyle tespit edilen endüstriyel orman emvali Akyazı ormanlarında Türkiye ortalamasının 16,1 katı ve Hendek ormanlarında ise 3,8 katı olduğu tespit edilmiştir (Şekil 1).

Orman Genel Müdürlüğü Orman İşletme Müdürlükleri verilerine göre, Akyazı orman kaçakçılık eylemleri bakımından ilk, Hendek ise orta sıralarda yer almaktadır.

3.2. Kaçakçılığın sosyo-kültürel profili

Günümüzde orman kaçakçılık suçları genellikle orman içi ve bitişiğinde yaşayan köylerle ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Kaçakçılık bu yörelerde birçok insan için alışılmış kültürel yaşam biçimidir. Bu eylemlerin Türkiye’nin ilk sırasında ve orta derecede yoğun olarak görüldüğü her iki Orman İşletme Müdürlüğünde rasgele seçilen, Akyazı yöresinde 63 kişi ve Hendek yöresinde 44 kişi ile değerlendirmesi yapılmıştır. Bu kişilerin, kaçakçılık suçunun farklı yoğunlukta olduğu bu yörelerde yerleşim yerlerine göre nüfus dağılımı, eğitim seviyeleri, geçim kaynakları, ormana, ormancılık yönetimine, kolluk kuvvetlerine ve cezai yaptırımlara bakış açıları ortaya konulmuştur.

Şekil 1. Türkiye geneliyle Akyazı ve Hendek yöresi orman kaçakçılık suçları ve tespit edilen odun emvali

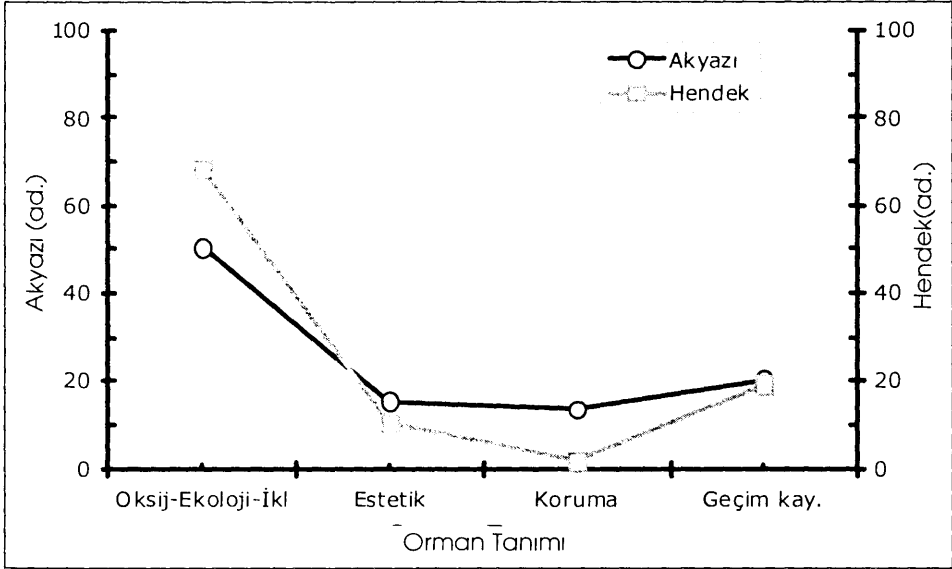
Yapılan örneklemede Akyazı yöresindeki kişilerin % 92,06'sı ilköğretim veya okuryazar olup, % 58,73'ü orman içi, % 26,98'i de orman bitişiği köylerde yaşamaktadır. Bir hanedeki ortalama birey sayısı 6,27 kişi olup, ankete katılanların yaş ortalaması 39,29, bir ailede okuyan fertlerin oranı % 34,20, aylık ortalama gelirleri 246,59 YTL ve endüstriyel odun dışında bir ailenin yıllık ortalama yakacak gereksinimleri 6,06 ton olarak tespit edilmiştir.

Hendek yöresinde ise %78,57'si ilköğretim mezunu olup, % 32,14'ü orman içi, % 14,29'u da orman bitişiği köylerde yaşamaktadır. Bir hanedeki ortalama birey sayısı 6,26 kişi, ankete katılanların yaş ortalaması 29,50, bir ailede okuyan fertlerin oranı % 24,14, aylık ortalama gelirleri 339,38 YTL ve endüstriyel odun dışında bir ailenin yıllık ortalama yakacak gereksinimi 6,16 ton olarak tespit edilmiştir. Ancak, orman köylerinde gerçekleştirilen bu ankete Hendek yöresinde katılanların tesadüfi olarak % 32,14'ü aynı zamanda ilçede yaşayan kişiler olması nedeniyle bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Orman köylerinde ankete katılan kişilerin eğitim düzeyi ve ikamet yerleri (%)

Eğitim Düzeyi	Okuryazar	İlköğretim	Lise	Üniversite
Akyazı	4,76	87,30	6,35	1,59
Hendek	0,00	78,57	14,29	7,14
İkamet Yeri	Orman içi	Orman bitişiği	10 km uzak	İlçe
Akyazı	58,73	26,98	6,35	7,94
Hendek	32,14	14,29	21,43	32,14

Gerek Akyazı ve gerekse Hendek yöresinde, orman köylüsünün eğitim düzeylerinin düşük olduğu net bir şekilde görülmektedir. Bu da ormana bakış açılarının benzer olabileceğini gösteren ilk bulgudur. Ankete katılanların ormanın faydası ve tanımını genel olarak ekolojik (%50,52-68,42) veya geçim kaynağı (%19,30-20,31) şeklinde özetledikleri görülmektedir (Şekil 2).

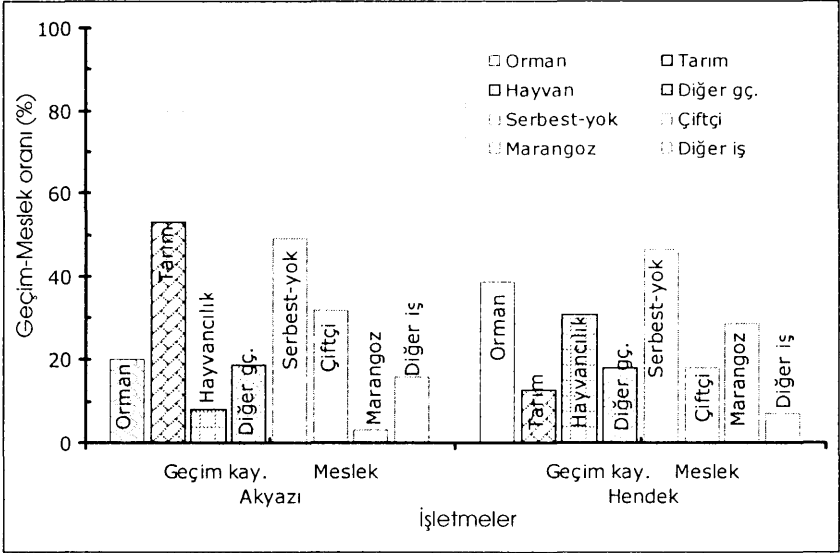

Şekil 2. Orman köylerinde yaşayan insanların orman tanımı veya ormandan beklentileri

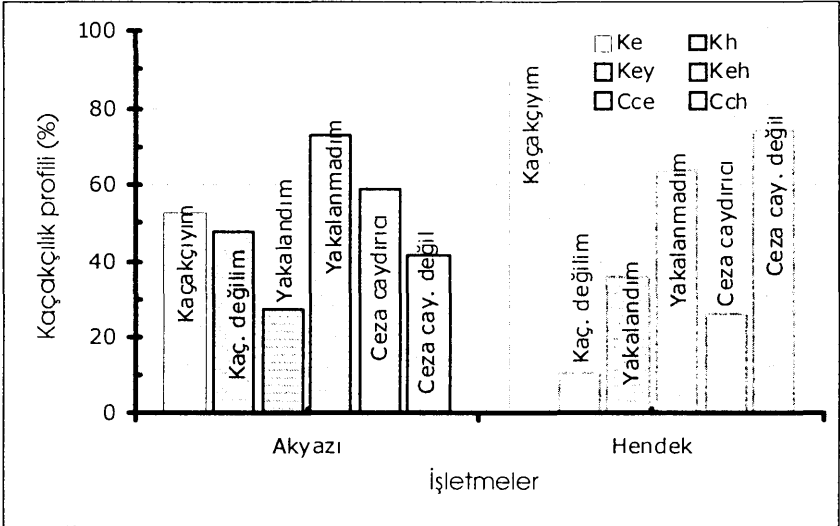
Ankete katılanların Akyazı’da % 49,21 ve Hendek’te ise % 46,43 herhangi bir meslek grubuna sahip değildir. Hendek’te bir mesleğe sahip olanların % 28,57’sinin marangozluk işiyle uğraşması da kaçakçılık suçlarıyla bağlantı kurulması gereken önemli bir bulgudur. Şekil 3’teki verilere göre meslek bakımından Akyazı yöresindeki kişilerin % 84,13’ü, Hendek yöresinde ise % 92,86’sı ormana doğrudan baskı oluşturacak grupta yer almaktadır.

Bu yöredeki insanların önemli bir bölümü geçimini ormanı doğrudan veya dolaylı yönde etkileyen tarım, hayvancılık ve ormancılık işlerinden sağlamaktadır. Buna göre ise, Akyazı yöresindeki kişilerin % 81,18’i, Hendek yöresinde ise % 82,05’i ormana doğrudan baskı oluşturacak grupta yer almaktadır.

Ankete katılanların, Akyazı yöresinde % 24,19’u ve Hendek’te % 66,67’si ormanı bir geçim kaynağı olarak gördüğünü ifade etmektedir. Hendek yöresinde ankete katılanların 1/3’ünün mesleğinin marangozluk olması nedeniyle Akyazı yöresine göre ormanı geçim kaynağı olarak görenlerin oranında önemli bir artış vardır (Şekil 3).

Şekil 3. Geçim kaynakları ve meslek grubu ilişkileri

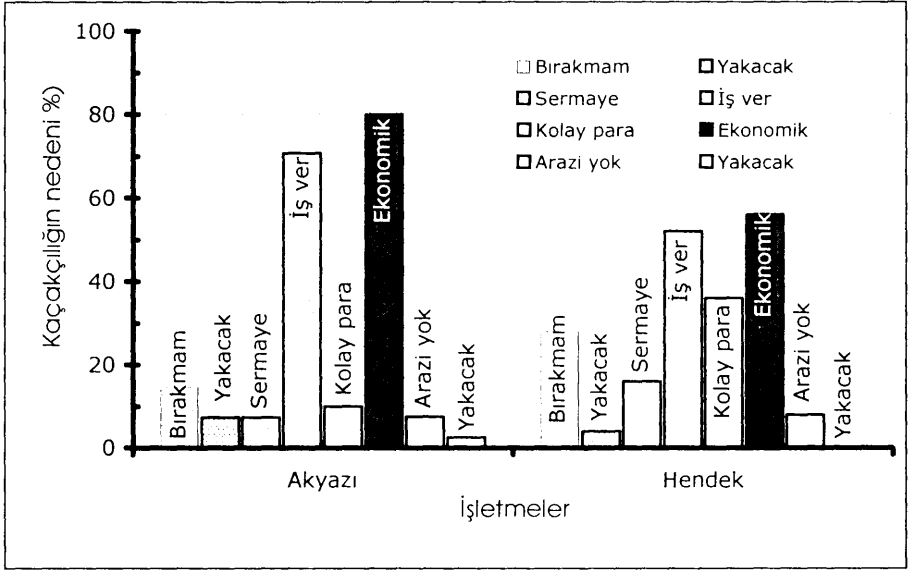

Şekil 4. Orman kaçakçısı olma ve cezayı yaptırımları değerlendirme durumu

Orman içi ve bitişiğinde yaşayan bu kişilerin Akyazı yöresinde % 52,38’i ve Hendek yöresinde ise % 89,29’unun orman kaçakçısı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bu suçtan Akyazı yöresindeki kişilerin % 77,73’ü ve Hendek’te % 64’ü hiçbir zaman yakalanmamıştır. Oysa Akyazı’da ankete katılanların %58,62’si ve Hendek’te ise % 25,93’ü mevcut cezaların caydırıcı olduğunu açıklamaktadır (Şekil 4). Orman İşletmelerinin ve Orman Muhafaza Memurlarının dışında orman kaçakçılık suçlarını önlemede Akyazı’da ankete katılanların % 90’ı ve Hendek’te ise % 52,17’si polis ve jandarmanın da etkili olduğunu belirtmişlerdir. Yine aynı yörede, % 89,29 ile Akyazı ve % 39,13 ile Hendek’te insanlar geçmişe göre orman kaçakçılık suçlarının azaldığını söylemektedirler.

3.3. Kaçakçılık suçunun algılanma şekli ve değerlendirilmesi

Ormanlarda ağaç kesme ve kaçakçılık bir suç olmasına rağmen niçin bu yöredeki kişiler bu suçu işlemektedirler? Bu eylem, ankete katılanlardan % 38,24’ü Akyazı’da ve % 55,56’sı ise Hendek yöresinde ormanın kendilerine ait olduğunu söylemeleri ile karşılığını bulmaktadır. Ayrıca, bu suçlar ya zorunluluk şeklinde toplumsal bir yaşam veya alışkanlık, ya da kolay para kazanma şekli midir? Ankete katılanlar kaçakçılık eyleminin, ekonomik sıkıntı, kolay para kazanma, arazi yokluğu veya yakacak gibi nedenlerden kaynaklandığını ifade etseler de asıl nedenin ekonomik sıkıntılar olduğunu söyleyenlerin oranı Akyazı’da % 80, Hendek’te ise % 56’dır. Akyazı’da ankete katılanların % 14,63’ü Hendek’te ise % 28’i şartlar ne olursa olsun kaçakçılığı bırakmayacaklarını da ifade etmişlerdir. Diğerleri sermaye ve iş imkanı verilmesi koşuluyla orman kaçakçılığını bırakacaklarını açıklamaktadırlar. Mevcut koşullarda ise, ankete Akyazı’dan katılanların % 65,52’si ve Hendek’ten katılanların % 85,71’i orman kaçakçılığı faaliyetlerini bırakmayacaklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, Hendek’te verilecek tüm olanaklara rağmen orman kaçakçılığını bırakmam diyen % 28’lik bölümün, başka bir soruya % 36 oranla kolay para nedeniyle bırakmam diyen bölümle yakın ilişkili olduğu görülmektedir (Şekil 4). Orman sahipliliği ile orman kaçakçılığının normal bir eylem olarak görülmesi de, orman suçlarına karşı orman köylerinde otokontrol sisteminin gelişmesini engellemektedir. Orman kaçakçılığı veya diğer orman suçlarında ihbarın gizliliğinin bilinmesine rağmen, Akyazı’da ankete katılanların % 32,24’ü ve Hendek’te ise % 66,67’si orman suçlarının işlendiğini görseler de ihbar etmeyeceklerini bildirmektedirler.

Şekil 5. Orman kaçakçılığına karşı çözümsel öneriler ve nedenleri

Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, Hendek yöresinde marangozluk yapanların sayısının fazla olması, eğitim seviyesinin her iki bölgede de düşük olması ve işsizlik oranının % 46,43-49,21 arasında olması yöre halkını kaçakçılık suçuna iten nedenler olarak söylenebilir (Şekil 3). Bazı kişiler düğün yapmak veya çocuğuna işyeri (marangoz atölyesi veya mobilya vb.) açmak için gelecekte ormanda kaçakçılık için plan yaptığını belirtmektedir.

3.4. Taşıma yoluyla kaçakçılık ve karşılaşılan sorunlar

Orman ürünlerinin nakliyesiz ve damgasız olarak taşınması suç kapsamındadır. Türkiye'de kayıtların tutulduğu tarihten 2005 yılı sonuna kadar toplam 1 056 926 adet kaçak orman emvali nakli eylemi tespit edilmiş, 1 035 363 m³ endüstriyel ve 3 819 385 kental yakacak nitelikli emvale el konulmuştur.

Orman kaçakçılığına konu olan ağaç türleri arasında ilk sıraları kayın ve meşe daha sonra gürgen, çam, göknar, kestane, ıhlamur (Akyazi) ve dışbudak (Hendek) almaktadır. Akyazi yöresinde kaçakçılık yolu ile ağaçları nakleden kişilerin % 53,85'i yakacak, % 11,54'ü yapacak malzemesi ve % 34,62'si her ikisinde de değerlendirmektedir. Hendek yöresinde bu ağaçları nakleden kişilerin, % 26,09'u yapacak, % 13,04'ü yakacak malzemesi ve % 60,87'si her ikisinde de kullanılmaktadır.

Kaçak orman emvali ile ilgili olarak, ankete Akyazi'da katılan 50 kişiden % 40'ı ve Hendek yöresinde katılan 42 kişiden % 47,62'si pazarlama sorunu yaşamadıklarını

belirtmektedirler. Diğer taraftan kaçakçıların, Akyazı’da % 56’sı ve Hendek’te % 38,10’u pazarlamada sınır tanımadıklarını, kaçak emvali ilçe ve diğer şehirlere nakledebildiklerini ifade etmektedirler.

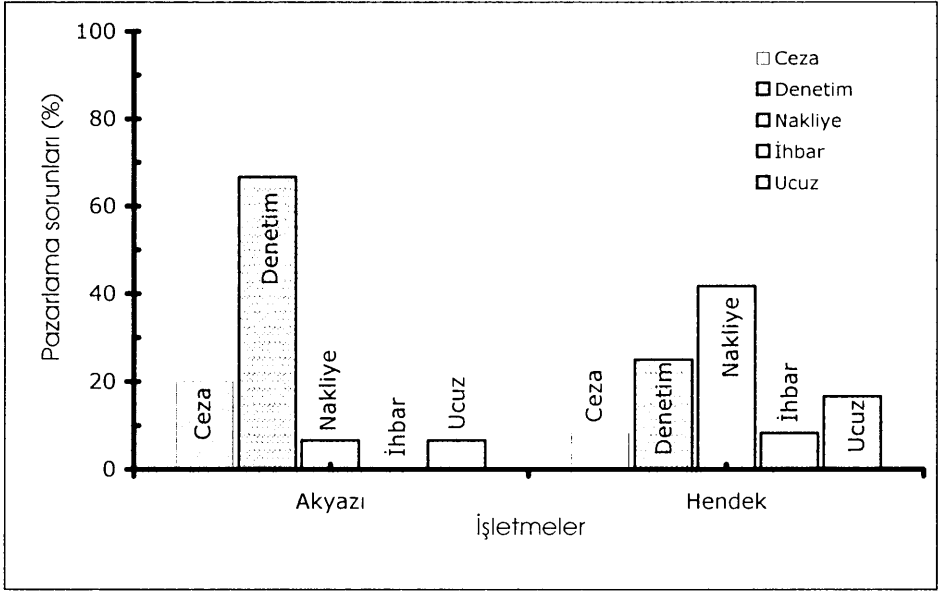
Kaçak orman emvali ile ilgili olarak, ceza, denetim, nakliye, ihbar ve emvalin düşük fiyata gitmesi gibi pazarlama sorunu yaşadıklarını bildiren kişiler, Akyazı yöresinde % 66,67 ile denetim, Hendek yöresinde ise % 41,67 ile nakliye sorununun birinci sırada olduğunu belirtmektedirler (Şekil 5).

4. Sonuç ve Tartışma

Türkiye’de düzenli kayıtların tutulmaya başlandığı 1937 yılından bu yana mevcut bilgilere ve o günden bu yana tanzim edilen raporlara göre, 2005 yılı sonu itibarıyla işlenen toplam 2 455 283 orman kaçakçılığı eylemi sonucu 5 437 034 m³ ve 15 973 762 kental orman emvalinin yasadışı olarak kesildiği tespit edilmiştir (Anonim, 2006). Ancak, bu orman kaçakçılığı suçları gerçeği ne kadar yansıtıyor olabilir. Anket çalışması ile elde edilen sonuçlara göre orman içi ve bitişiğinde yaşayan bu kişilerin Akyazı yöresinde %52,38 oranında ve Hendek yöresinde %89,29 oranında orman kaçakçısı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bu suçtan Akyazı yöresindeki kişilerin %72,73’ü ve Hendek’te %64’ü hiçbir zaman yakalanmamıştır. Her iki İşletme Müdürlüğü istatistik verilerinin son sekiz yıllık ortalaması dikkate alındığında Akyazı yöresinde yaklaşık 934 adet ve Hendek yöresinde ise 267 adet suç tespitinin yapılmış olması gerekmektedir. Bu verilere göre, Akyazı yöresinde her yıl yaklaşık 584 adet ve Hendek yöresinde 117 adet orman kaçakçılığı suçunun tespit edilemediği görülmektedir. Burada ormanları koruma donanımının yeterli etkinlikte olamadığı, orman suçlarının ihbar edilmeme oranının yüksekliği veya orman kaçakçısının daha farklı yöntemleri tercih ettiği söylenebilir. Esasen, Ayanoğlu ve Güneş (2003)’e göre ülkemizde her yıl yaklaşık olarak 7 milyon m³ orman emvalinin kaçak olarak kesilmesi ve piyasaya sunulması, yukarıdaki tespiti desteklemektedir.

Kaçakçılık ve ağaç kesme suçları, daha çok orman içinde ve bitişiğinde yaşayan insanlarla ilgili olup kendine özgü yapılanması olabilmektedir. Orman köylüsünün eğitim düzeylerinin düşük ve alternatif iş imkanının sınırlı olduğu net bir şekilde görülmektedir. Bu yöredeki insanların önemli bir bölümü geçimini ormanı doğrudan veya dolaylı yönde etkileyen tarım, hayvancılık ve ormancılık işlerinden sağlamaktadır. Bu da ormana bakış açılarının benzer olabileceğini göstermektedir.

Orman kaçakçılık suçları açısından kaçakçı profiline sosyo-kültürel yönleri değerlendirildiğinde; grup yaşı, meslek alanı, eğitim seviyesi, ikamet yeri ve geçim kaynağı geliştikçe, kaçakçılık oranının azaldığı tespit edilmiştir. Ancak, eğitim düzeyi arttıkça hane sayısı ve öğrenci oranı da azalmaktadır. Böylece, hane sayısı ve öğrenci oranı arttıkça kaçakçılık oranı artmaktadır.

Şekil 6. Kaçak orman emvalin naklinde karşılaşılan pazarlama sorunları

Kaçakçıya göre, ikamet yerinin ormana yakınlığı bakımından polis ve jandarma etkisinin Akyazı yöresinde ilişki katsayısı $r = -0,16$ iken, Hendek yöresinde $r = -0,36$ ve marangoz mesleğini tercih edenlerde $r = -0,66$ olarak azalan yönünde görülmektedir. Hendek yöresinde mesleğinin marangoz olduğunu belirten kişilerin %73,33'ü ikamet yerini ilçe veya ormana 10 km'den daha uzak yerleşim alanı olarak işaretlemişlerdir. Bu durum polis ve jandarmanın daha çok orman içi ve bitişiği alanlar dışında etkisinin olduğunu göstermektedir.

Kaçakçılık suçunun algılanma şekli ve değerlendirilmesinin temelinde ormanın kime ait olduğu sorunu ve yanlışlığı bulunmaktadır. Kaçakçılık suçundan yakalananlar ormanın mülkiyetinin halka ait olduğunu belirtirken, henüz yakalanmamış olanlar ise daha çok devlete ait olduğunu ifade etmektedirler. Böylece kaçakçılık suçundan yakalananların kendilerini suç işlemedikleri şeklinde savundukları görülmektedir. Buna ilave olarak orman suçunun ihbar edilme olasılığı da oldukça düşüktür. Meslek alanı, eğitim seviyesi düştükçe ve ikamet yeri ormana yaklaştıkça ormansızlığın oluşturacağı olumsuz sonuçlar için görüş yok veya deprem olacağı şekilde ifade edildiği tespit edilmiştir. Kaçakçılık suçunun daha çok işsizlik veya ekonomik nedenlerden kaynaklandığı saptanmasına rağmen, kolay para ve bu suçu bırakmam diyenler arasında ilişki Akyazı'da $r = 0,65$ iken, Hendek'te ise $r = 0,17$ düzeyinde olup, bunun orman içi ve bitişiği alanlarda daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Taşıma yolu ile kaçakçılık yapan kişiler kaçak ağacı yakacak veya ikisi (yakacak-yapacak) olarak değil, genelde yapacak olarak (Akyazı'da ilişki değeri $r = -0,43$, Hendek'te $r = -0,67$ ve Hendek'te marangoz mesleği ile uğraşanlarda $r = -0,76$) değerlendirmektedir. Bu ormanlarda kaçakçılıkta daha çok kayın ve meşe türleri tercih edilmektedir. Bu suçlarda orman kaçakçısının, kaçak ağacı pazarlama sorunu bakımından Akyazı'da ilişki değeri $r = -0,55$, Hendek'te $r = -0,53$ ve Hendek'te marangoz mesleği ile uğraşanlarda $r = -0,73$ azalan yönde olup, genelde sorun yaşamadığı yönündedir. Ancak, pazarlamada daha çok denetim ve nakliye sorunları ile karşılaşmaktadır. Bu çalışmada diğer bir sonuç olarak, kaçakçı grup yaşı azaldıkça pazarlama sorunun artmakta olduğu ve grup yaşı artıkça da başka ilçe ve illere pazarlama sınırlılığının azaldığı tespit edilmiştir.

Bu anket sonuçlarına göre, mevcut koşullarda Akyazı'dan katılanların % 65,52'si, Hendek'ten katılanların ise % 85,71'i kaçakçılık faaliyetlerini bırakmayacaklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, tüm sorunlar çözülsede dahi % 14,63-28,00 oranında bir kitle kaçakçılık faaliyetini bırakmayacaklarını da ifade etmektedir. Bu nedenlerden dolayı ormanlarda ağaç kesme ve kaçakçılık suçları için gerekli orman koruma önlemlerin uygulanması bir zorunluluktur.

Kaçakçı açısından nedenleri, pazarlama sorunları ve kaçakçılığın azalma nedenleri ile kaçakçılığın nasıl bırakılacağı, gelecekte ormanlarla ilgili planlar ve ormansızlığın oluşturacağı olumsuz sonuçlar birlikte değerlendirilmiştir. Buna göre, cezaların caydırıcı olduğunu söyleyenler ile kaçakçılığın azalma nedenleri olan ceza ve denetim arasında zayıf da olsa artan yönde bir ilişki bulunmaktadır. Diğer taraftan cezalar caydırıcı da olsa, mevcut koşullarda kaçakçılık faaliyetlerini bırakmayacaklar arasında artan yönde ilişki bulunmaktadır. Bu ve benzeri çelişkiler ise henüz bu suçlarla ilgili sorunların çözümünde yetersizliği veya yaşam koşullarının zorlayıcı etkilerini göstermektedir.

Sonuç olarak, ağaç kesme ve kaçakçılık suçunun işlenmesi temelinde eğitim ve ekonomik sorunlara yönelik ilişkilerin çözülmesi gerekmektedir. Doğrudan veya dolaylı olarak ormanla ilişkili görülebilen bu sorunları sadece ormancılığa bağlı ekonomik katkılar ile çözmek mümkün görülmemektedir. Ancak, kolay para olarak görülen kaçakçılık eğiliminin ilçe ve il boyutunun da olduğu unutulmamalı ve ormanların korunmasına yönelik denetim ile birlikte otokontrol (ihbar) faaliyetleri geliştirilmelidir.

Kaynaklar

- Anonim, 1986.** Türkiye’de Orman Köylüleri Tarafından Tüketilen Yakacak Odun Anketi ve Sonuçları. Orman Genel Müdürlüğü ve APK. Daire Başkanlığı Yayın No: 1, Ankara.
- Anonim, 2003.** Orman Koruma Faaliyetleri 2003 Yılı Değerlendirme Raporu. Orman Koruma ve Yangınla Mücadele Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Anonim, 2006.** Dokuzuncu Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2007-2013). Ankara.
- Ayanoğlu, S. ve Y. Güneş, 2003.** Orman Suçları Ders Kitabı. İstanbul Üniversitesi Yayın No: 4420, Orman Fakültesi Yayın No: 471, İstanbul.
- Çanakçıoğlu, H., 1993.** Orman Koruma. İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3624, Orman Fakültesi Yayın No: 411, İstanbul.
- İpek, A., 2001.** Trabzon’un Yeşilbük, Çakılca, Yeşilyurt, Sayvan ve Güney Köylerinde Mülkiyet Sorununun Orman Alanlarının Sürekliliğine Etkileri. KTÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon, 147 s.
- Türker, M. F. ve H. Ayaz, 1998.** Orman Köyleri Kurultayı (22-23 Haziran 1998, Ankara) Sürecinin Değerlendirilmesi, Gereçekler ve Tespitler. KTÜ Orman Fakültesi Orman Ekonomisi Anabilim Dalı, Trabzon.